

tesses consorts de Bna. i Cerdanya, coetànies de la probable data d'aquest document.

1012: l'abat de St. Cugat dóna a repoblar terres, amb esgl., a Sta. Oliva [Baix Penedès] «--- prediolum --- in extremitatem marchiurum de Bna. --- ad Ocasum ultra terminos castrum *Olerdula*, in --- lo. Sta. Oliva» (*Cart.S.C.* 449, II, .18).¹ 1025: El Comte Berenguer Ramon atorga als habitants de Bna., l'ús franc de «vestra omnia in urbi Bna. sive in castro *Olerdula* sive in Penitensi sive in Vallensi» (*Cart.Car.* II, 446; orig. perdut publ. segons còpia de princ. s.XII d'ACA; id. en l'ed. que en donà *MarcaH* 198, c.1039.7 segons una altra còpia, de la *B.N.P.*). 1032: *Olerdula* (P. de Bofarull, *Condes Vind.* I, 253). 1035: *Olerdola* (Mas, o.c. v, 3). 1042: a l'abat Guillem de St. Cugat «y a su mon. dio un alodio *Miró Geriberti*, que se intitula a sí mismo *princeps Olerdula*, y el alodio tambien estava junto a la *Ciudad de Olerdola*; vi la escr. orig. en Sta. Maria de Montserrat ---» (Villan. *Vi.Li.* v, 163) —Sobre el famós Mir Geribert poderós en el Penedès, v. més notícies en CCandi, *Mis.Hi.Ca.* II, 27; i Font Rius, 672ss.

1084: no sé si és encara el famós, o un successor seu homònim, un «Mironi --- dono S.M. Celsona alodem in com. Barcinonensi, in castrum *Olesdola*, in lo. q. vocant *Beneages*» [doc. que vaig copiar extractat així a l'*Arx.Sols.* 1964, amb aquesta preciosa variant del nom). Vegin els nostres hereus si poden verificar la *sd* del doc. de 1084 a l'A.C.A. o al de Solsona.

Després continua la forma *Olerdula*, que podem qualificar de vulgata, ja sense variacions 1108: castrum *Olerdule* (Balari, *Orig.* 81). 1122: *Olerdule* (MiretS, *Templ.* 309). 1130: «te. *Olerdule*» (*Cart.S.C.* III, 94.3). 1135: citat junt amb *Castellmus* (MiretS, *Templ.* 30). 1157: castrum *Olerdule* (*Cart. Poblet*, p.164). 1194: «in te. *Olerdole*» (id., p.161). 1359: *Olerdola* (*CoDoACA* XII, 33 i 36).

Moltes més notícies documentals podríem treure, precioses sobretot les històriques, arqueològiques i pre- i proto-històriques, de l'obreta cabdal de Milà i Fontanals «Apuntes històrics sobre *Olèrdola*» (2 tometes de 22+32 pp.4°).² Més encara en l'epistolari de Milà amb audaces conjectures arqueològiques de Hernández Sanahuja en les cartes que li envia (alguna de pitjor en el vol. III, V. els seus útils índexs). 1895: E. Ripoll Perelló, «Historia de la ciudad y del conjunto monumental y su museo monográfico» amb fotos, croquis i plants, c.1960-70.

ETIM. Ibèrica segura i fins evident; però si volem sentir petja ferma sota els nostres peus no podrem anar gaire més enllà d'una base que seria aproximadament OLÈRDOLA o potser OLERSDOLA?—Alguns dels detalls fonètics menors resten discutibles i dependents del desxiframent, incert en el detall, de les

inscr. pètries i monetals en alfabet ibèric, veg el que diuen Tovar i Schulten, en la nota d'*Iberische Namenkunde*—en la qual, endemés, no arriben més enllà del que acabo de dir.

De l'anàlisi de les mencions medievals citades resulta (quasi unànime) una forta preponderància del tipus OLÈRDOLA, al qual correspon evol^o normal catalana, -ola. Amb dues excepcions precioses: *Olerdula* amb -t- (ben assegurada paleogràficament i cartològica.) dels diplomes de 1012 i 1025, si tenim present el resultat del diferent matis fònic entre la D ibèrica i la llatina (que dóna lloc a duplicats com *Itirda/Itirda/Ilerda oIlduro/Iluuro*; (sobre això alguna observació útil, però provisòria en Mz.Pi. *Orig.*30).

Amb això, però, es complica, la qüestió implicada per l'altra variant *Olesdola*, de l'a. 1084, on es repeteix la variant *Ilerda/ILERSDA* (>*Lesda* > *Lleida*), que he comentat i explicat en l'art. *Lleida*.

Veg. més sobre això, en aquell article, on mostro que la combinació complexa: líquida + s + oclusiva era freqüent en ibèric etc. simplificada pels romans per sotmetre-la al sistema fonètic llatí: l'ib. *Bolscan* > OSCA, *Varscones* > VASCONES, *Ilersde* > *Ilerda*. En el cas present tindríem el resultat alternatiu -sd- testificat de manera directa per aquest document. Notem que tant els docs. de 1012, 1025 amb -rt-, com aquest de 1084, són de data prou arcaica, per fer-nos comprendre que totes tres variants OLÈRDOLA/OLERTULA/OLESOLA serien heretades de la vacil·lació popular, en temps imperials.

Només que la preferència dels dominadors romans, en adoptar la variant amb -RD- hauria fet que en *Olèrdola* predominés la forma romana amb -RD- més totalment que en el cas de *Lleida*. La coincidència en tots dos noms *Lleida* i *Olèrdola*, de la var. -RT- amb la var. vulgar -RSD-/-SD- podria suggerir fins i tot un nexa més íntim —que la diferent qualitat de la oclusiva que fem responsable de -rt—, resultant del nexa triconsonàntic, o hi fos íntimament concomitant. Serà prudent deixar aquests i altres detalls a mans dels investigadors futurs.

¿És possible més anàlisi etimològic en l'ètimon d'OLERSDOLA? Ara com ara, no gaire més. De tota manera, notem que la term. -ULA reapareix en altres noms testificats en època imperial: *BecULA*, *Mendi-cUL-eia*, *ToletULA* (cf. el que dic d'aquests noms als arts. *Begur. Montesa, Todolella*).

D'altra banda la inicial d'OLÈRDOLA coincideix, en un grau verament convincent, amb la de tot un grup de NLL catalans, d'origen pre-romà *Olot, Olorda* (ben prop d'*Olèrdola* a l'Est), les dues *Oleses* (una immediata a l'Est, i l'altra un poc més enllà al NE.). *Oló, Olost, Olan, Oluja, Oib, Olbe*, els *Oloron* o *Oleron* bears i saintongeois; i encara alguns d'occitans menys